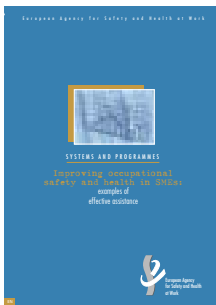

Förbättring av arbetsmiljön i små och medelstora företag — exempel på effektivt stöd

Sammanfattning av en rapport från Europeiska arbetsmiljöbyrån

Inledning

De små och medelstora företagen är ett viktigt bidrag till den europeiska konkurrenskraften, då de flesta nya arbetstillfällen i Europa skapas av mikroföretag med upp till sex anställda. Men de har också särskilda svårigheter framför sig, bland annat med effektiv arbetsmiljöstyrning, och medlemsstaterna har fastställt åtgärder för att stödja företaget (!). Arbetsmiljöbyrån har genomfört flera viktiga projekt för att förbättra arbetsmiljön i små och medel-

stora företag, däribland särskilda finansieringsprogram för god arbetsmiljöpraxis i små och medelstora företag, som Europaparlamentet och Europeiska kommissionen tagit initiativ till (?). I samband med dessa insatser har arbetsmiljöbyrån också undersökt praktiska exempel på framgångsrika stödtjänster till små och medelstora företag med avseende på arbetsmiljön. Olika typer av system eller stödprogram i medlemsstaterna har undersökts i syfte att

- lägga fram en rad exempel på program för förebyggande åtgärder för små och medelstora företag,
- fastställa framgångsrika kriterier och förmedla information som andra organisationer kan använda eller anpassa till sin egen situation.

Tre anledningar till att programmen inriktas på små och medelstora företag

- Mikroföretag och små och medelstora företag är betydelsefulla ur social och ekonomisk synpunkt, då de utgör 99 procent av alla företag i EU.
- De anställer 66 procent av Europas arbetskraft.
- Deras arbetsmiljösituation är mindre fördelaktig jämfört med större företag.

De 18 exempel på god praxis till stöd för små och medelstora företag som beskrivs i rapporten är olika med hänsyn till aktörerna som genomför dem, målet man vill uppnå och medlen som används. Exempelen är indelade i tre kategorier: åtgärder på nationell nivå, regional nivå och sektorsnivå. Initiativen riktar sig mot olika målgrupper, ger företag stöd vid kampanjverksamhet och vid genomförandet av riskbedömning, och ger vägledning för vissa yrken eller experthjälp. De tar också itu med en stor mängd riskfaktorer.

FALLSTUDIER

Åtgärder på nationell nivå:

- Arbetsmiljöstöd till små och medelstora företag (Österrike).
- Riskhantering för små och medelstora företag (Finland).
- Överenskommelse om målsättningar och avtal om förebyggande arbete (Frankrike).
- Arbeta positivt: prioritera frågan om organisatorisk stress (Irland).
- Kampanj inom den keramiska industrin (Portugal).
- Program för god grannsamverkan (Förenade kungariket).

Åtgärder på regional nivå:

- Riskhantering för små och medelstora företag (Belgien).
- Utarbetande av skraddarsydda arbetsmiljö-tjänster för små och medelstora företag (Danmark).
- Säkerhetssamordnare företag emellan (Frankrike).
- Konsultnätverk för små och medelstora företag (Tyskland).
- Integrerat tillvägagångssätt för att sprida säkerhetskulturen (Italien).
- Säkerhet och stöd till företag (Förenade kungariket).

Åtgärder på sektorsnivå:

- Allians för säkerhet i arbetet inom kemtvätsindustrin (Tyskland).
- Tekniskt stöd inom tryckeribranschen (Grekland).
- Bedömning och förebyggande av risker inom byggnadssektorn (Luxemburg).
- Branschkode för yrken som kräver yrkesskicklighet (Nederländerna).
- Verktyg för bedömning av arbetsbelastningen inom detaljhandeln (Nederländerna).
- Strategisk plan inom jordbrukssektorn i Navarra (Spanien).

Utvärdering av effektiviteten

Vida lämpliga åtgärder: inte för komplicerade och inte för kostsamma

Arbetsmiljöförbättringar kan införas i små och medelstora företag om de inte är tids- och resurskrävande och om de är lättillgängliga och mycket konkreta.

Praktiskt och relevant

För att göra företagen intresserade av programmet bör stödverktygen vara ändamålsenliga och uppfylla företagets förväntningar, med hänsyn tagen till företagets behov och resurser. Om åtgärden skall bli lyckad är det viktigt att man först företar en genomförbarhetsstudie eller inledande granskning. Verktygen måste också vara praktiska och lätta att använda.

Låga kostnader

Kostnaderna i samband med åtgärderna har utan tvivel stort inflytande på hur stort deltagandet är: initiativ genom vilka erbjudanden om konsulttjänster ges till små och medelstora företag, endera gratis eller mot en mindre summa, har varit framgångsrika.

Ge stöd till verksamhet avseende riskbedömning

Nästan alla exempel som beskrivs i denna rapport omfattar stöd för att hjälpa små och medelstora företag att göra en första bedömning av riskerna. Orsaken är att dessa företags chefer inte nödvändigtvis känner till lagstiftningen eller hur man kan förebygga riskerna i praktiken och de har ofta begränsad tid och begränsade resurser, särskilt vad gäller personal, för att utföra denna bedömning.

De effektivaste åtgärderna på detta område är de som backats upp genom utbildning och/eller rådgivning på arbetsplatsen.

Engagera fackföreningar och arbetsgivarföreningar

Att engagera fackföreningar och arbetsgivarföreningar i projektet är ofta ett sätt att nå ut till de små och medelstora företagen, även om en stor del av dessa företag ibland inte är medlemmar i dem. Dessa föreningar har nätverk och praktiska kunskaper om sektorn och deras synliga medverkan kan ge projektet trovärdighet. Fackföreningarna kan företräda arbetstagarna inom sektorn och ge stöd för att få arbetsgivarna att samråda med arbetstagarna.

Inriktning på sektorer

(!) Rapport från Europeiska kommissionens observationsorgan för europeiska små och medelstora företag 2002, som finns på

http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/analysis/doc/execsum_2002_en.pdf

(?) För ytterligare information om programmen, se <http://agency.osha.eu.int/sme/>

En åtgärd på sektorsnivå: strategisk plan inom jordbrukssektorn i Navarra (Spanien)

Målet med denna plan var att främja införandet av förebyggande åtgärder i driften av små lantbruk.

Lantbrukarna deltog i utbildningsprogram som gjorde det möjligt för dem att genomföra riskbedömningar av sina lantbruk och få sina fordon undersökta. UAGN, en branschorganisation som deltog i projektet, beslöt därefter att anlita en expert på förebyggande arbete för att främja sina egna program, och överväger nu att skaffa bidrag för att anpassa all lantbruksutrustning i Navarra. Planen har bidragit till utvecklingen av mänskliga resurser och en positiv inställning till förebyggande arbete, och man kan förvänta sig positiva effekter på lång sikt.

Åtgärder som genomfördes inom en särskild sektor eller verksamhet visade sig vara särskilt framgångsrika. Förklaringen är tämligen enkel: det går att klart fastställa de risker som finns inom en sektor, de företag man inriktar sig på är lättare att nå ut till, i synnerhet via branschorganisationerna, människorna inom samma sektor "talar samma språk" och åtgärden får större betydelse för företagen. Sådana initiativ är därför mer fokuserade, meningsfulla och målinriktade.

Nå ut till små och medelstora företag

De åtgärder som har nått ut till flertalet företag är sådana som genomförts inom en mycket specifik sektor eller som rör en specifik risk. Men detta bör inte dölja det faktum att åtgärderna som är avsedda för små och medelstora företag i regel endast når ut till en liten del av företagen.

Det är dessutom svårt att komma i kontakt med de små och medelstora företagen och än mer att övertala dem att medverka i denna typ av åtgärder. Alltför ofta förefaller det som om förebyggandet av arbetsplatsrisker inte prioriteras högt nog för att vidta åtgärder i dessa små resurssvaga organisationer. Det bör därför poängteras att dessa program behöver utvärderas systematiskt så att det blir möjligt att mäta och förbättra effekten på de små och medelstora företagen, som de är inriktade på. Det finns inte många uppgifter över antalet medverkande små och medelstora företag i samband med de olika åtgärderna som de 15 medlemsstaterna har vidtagit.

En åtgärd på regional nivå: samlad strategi för att sprida säkerhetskultur (Italien)

Målsättningen med detta regionala initiativ (provinsen Lucca) var att ta itu med dödsolyckorna genom att ge högsta prioritet åt utbildning och information till de anställda. Programmet främjade utvecklingen av en arbetsmiljökultur i små och medelstora företag genom att skapa en ny tjänst: en informatör/utbildare i säkerhetsfrågor i varje företag. Under fyra månader genomfördes åtta utbildningssammankomster för 115 deltagare, och 3 000 uppsättningar utbildningsmaterial delades ut till företagen. Till följd av den framgång som programmet hade, kommer det regionala åtgärdsprogrammet att utökas och utbildningsmaterial kommer att tas fram till arbetstagarerna.

Bedömning av programmets effektivitet

En åtgärd på nationell nivå: arbetsmiljöstöd till små och medelstora företag (Österrike)

Under 1999 lanserades en förebyggande tjänst med avseende på rättsliga krav. Den var särskilt avsedd för små och medelstora företag och erbjöds gratis. År 2001 hade 24 000 produktionsenheter (av de totalt 288 851 små och medelstora företagen) börjat använda den erbjudna tjänsten och 146 000 timmars rådgivning gavs. Sedan starten av programmet har 70 procent av de små och medelstora företagen uppgett att deras förväntningar på stöd uppfyllts.

Arbetsgivarnas allt större medvetenhet om vikten av riskförebyggande arbete och deras beslut att inarbeta detta i driften av företaget är nyckeln till framgång: när "behovet" väl tydliggjorts, kommer företaget av egen vilja att utveckla förebyggande åtgärder endera självt eller med hjälp utifrån. Även om resultaten är direkt synliga endast i mycket få fall, kan man förvänta sig positiva effekter senare, kanske inte på kort sikt, men väl på medellång sikt.

Allmänna slutsatser

Det är svårt att nå ut till små och medelstora företag och ännu svårare att få dem att vidta åtgärder. Men det är inte omöjligt. För att ett program skall vara framgångsrikt skall det

- fokusera på en särskild sektor eller risk,
- vara ändamålsenligt: varken för komplicerat eller för kostsamt,
- blanda in olika aktörer (arbetsgivare, arbetsgivarför-
eningar, arbetstagar, fackföreningar) i planeringen och genomförandet,
- mäta dess lämplighet genom att
  - bedöma behoven före åtgärden,
  - utföra en systematisk bedömning av effekterna efteråt,
- ge stöd – gratis eller för en ringa kostnad,
- hjälpa till att skapa en hållbar och förebyggande arbetsmiljökultur i små och medelstora företag,
- kombinera aktiva insatser med praktisk dokumentation och verktyg.

Hur man får till tillgång till rapporten

Den fullständiga rapporten på engelska finns på arbetsmiljöbyråns webbplats på <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/> där den kan laddas ned gratis.

Den tryckta rapporten med titeln *Improving occupational safety and health in SMEs: examples of effective assistance*, Europeiska arbetsmiljöbyrån, 2003, ISBN 92-9191-043-0, kan beställas från Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer i Luxemburg (<http://eur-op.eu.int>) eller från dess försäljningsombud. Priset är 25 euro (exkl. moms).

Detta faktablad finns på samtliga EU-språk på http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/index_en.htm